

ermalen een
atuurlijk zijn
ppe en onder
te geweest.
door onzicht-
meer voor).
ek: wat zou-

er goed. Hij
n boeken ge-
zijn. En op
Santa Maria
kstoel, waar
it had tegen
de Spaansche
esco, de ver-
ende kerk).
minicaansche
dige mannen
avlekte witte
„Domini“ be-
d canes“ be-
den-Heere“.
„Domini-
wat spot, en
die hatelijke
en hond“ is
tuur bedoeld.
eeld: waak-
anen als Do-
rk als waak-
lus Zsolt v.
hoogsten lof

nt vaak met
d“ moge wel
de hond in
in de wereld
aan zijn Zoon
r: dan krijgt
a honden van
Herder zijn
Domini canes:
10 v, kent ze
ten. Volgens
n den Heere
alleen maar,
nnen blaffen.
n: hun taak
er.

wordt door
niet meer op
gedachte: er
blaffen, de
hoeten waar-
n hebben de
urten schim-
Domini canes.
zijn, die de
haar zijn ze
in werkelijke
unctie onder

onrein ken-
daar wordt
gt: waar ik
houden onder
leven te sig-
Heere wordt.
een Calle's
rift. Ook al

VENATOR.

rieven

zich thans
de kamer-
gij wel tot
de nieuw-
de het ver-
est de hand,
minister die
tegenwoor-

tegenstroom
alsof hij aan
minister de
zich straks
schuld. Men

s volk even-
urft voor te

n belasting-
bedrijfsleven
evermeerde-

aliteit; men
dingen doen
mededinging
merika zegt:
d geworden?
en, die dit

, maar dit
chteloosheid

Men wil op het gewone budget 150 miljoen bezui-
nigen, maar kan geen ding aanraken of hier en daar
begint er een te schreeuwen.

En wij beginnen allemaal te gelijken op den man
uit de onderwereld van Dostojewsky: Nederland moge
vergaan, maar ik wil mijn thee hebben. Wij mogen de
moeilijkheden der regeering daarom ook niet onder-
schatten. Ons volk wil den verstandigen, gehoorzamen
weg niet bewandelen. Daar zijn zelfs menschen als de
leider van het C.N.V., die den dienst Gods daarbij te
pas brengen. Wij willen het leven nergens verliezen,
waarom wij het, zoo er geen bekeering komt, zullen
verliezen.

Het is niet mijn bedoeling U met het kamerdebat
 bezig te houden. Het was uitermate teleurstellend:
een politiek geharrewar zonder andere beteekenis, dan
dat men ook in de kamer de werkelijkheid niet aan-
durft. De socialist liet zich ook hierin weer kennen
zelfs vóór de debatten begonnen. Want het begin der
besprekingen zou door de radio worden uitgezonden
en naar goeden regel kon de antirevolutionair voor-
gaan, maar gauw ging de man van de partij van den
arbeid zich als eerste spreker inschrijven. Dan zou
het volk eens hooren hoe onschuldig de partij van
den arbeid zou zijn aan al wat nu verder ons treffen
kan. Tervijl zij de eerstschuldige is van al het leed,
dat ons in de bezuiniging zal overkomen. De voorzit-
ter was toen zoo verstandig, om de radio uit te scha-
kelen, af te zetten, nog altijd het beste deel van die
vinding.

Wel mocht iets op platen worden opgevangen en
zoo hoorde ik het slot van de rede van den heer Schou-
ten. Dat slot was, naar vermeld wordt, machtig. Het
mag zoo wezen, ik vond het erg teleurstellend. Daar
werd gezegd: wij willen bouwen, maar zonder Gods
hulp gaat het niet. Dit is natuurlijk juist, maar —
en nu kom ik tot het onderwerp, dat ik met U wilde
bespreken — hier geldt in nog wijderen zin wat Grö-
chen in den „Faust“ zegt: „das ist alles recht schön
und gut: Ungelähr sagt das des Pharrer auch, nur
mit ein bischen andern Worten“. In wijderen zin. Want
thans zegt de heer Oud het ook. Ik beluisterde het
slot van des heeren Ouds redevoering voor het jong-
ste congres der V.V.D., laat mij, naar ouden trant,
zeggen, der liberalen. Het was een Belgische liberale
staatsman, die, op dit congres aanwezig, profeteerde,
dat het liberalisme een nieuwen, schoonen dag tege-
moet gaat.

De heer Oud verklaarde: ja, als wij ons in één op-
zicht bekeeren. Want, zoo merkt hij op, in mijn jeugd
zeiden wij: de mensch is goed.

Groen van Prinsterer, zoo herinner ik nu, achtte
dit de grondwaling der revolutie. De mensch is goed
en kan alles goed maken.

Welnu, de heer Oud zei thans: wij zijn tot de er-
kenntenis gekomen, dat de mensch niet goed is. Hij is
zelf de oorzaak van het kwaad, dat ons treft. En dit
beduidde dan dat het liberalisme, zal het ten goede
kunnen werken, zijn humanisme moet huwen aan het
Christendom, aan de religie. Humanisme en Christen-
dom moeten elkander vinden, zoo ook in de zgn. derde
macht. De liberale mensch, evenals feitelijk ook de
Europeaan, die democratisch wil zijn, wordt soms
religieus. Het is dit verschijnsel, dat onze aandacht ten
volle waard is. Heel de gedachte der oecumene, die
ook gereformeerden begint te boeien, berust er op. De
mensch moet weer godsdienstig worden, en de religie
zoo worden ingericht, dat heel de wereld zich er in
vinden kan.

Dit nu geldt niet alleen de politiek.

Ook de wijzen der wereld, de filosofen, beginnen
er over te spreken. Ik las deze week een zeer opmer-
kelijke studie van een Duitsch-Amerikaanschen pro-
fessor Erich Frank, een groot kenner van Plato en
Aristoteles. Deze geleerde leefde eenige jaren in den
geleerdenkring der Vereenigde Staten.

Hoe het daar is, spreekt duidelijk uit zijn omschrij-
ving van „den modernen mensch“. Hij zegt: van God
te spreken mag voor een wijsgeer in onzen tijd vrijwel
gewaagd heeten, omdat het woord in onzen tijd zijn
beduiding heeft verloren. Het behoort niet meer tot
den goeden toon. Religieuze ervaring is voor den
modernen mensch zoo iets vreemds geworden, dat hij
zich het hoofd breekt met de vraag: hoe kwam dat
toch in de wereld? Hoe kan dit probleem worden op-
gelost? Logische, psychologische, sociologische, his-
torische en andere oorzaken worden voor het ontstaan
van een godsvoorstelling aangevoerd. De religie is een
onderwerp van wetenschappelijk onderzoek geworden,
zooals elk ander object der ervaring. Vandaar de ver-
gelijkende godsdienstwetenschap, geschiedenis van de
godsdiensten der wereld, religie-psychologie, religie-
sociologie, en wijsgeerte der religie.

Heeft hij niet gelijk? Kijk maar eens naar de uit-
stalling van den modernen boekwinkel en gij hebt dit
voor oogen.

Nu meent prof. Frank, dat de wijsheid van den mo-
dern mensch, die geen religie wil kennen, aan het
eind is; doodgelopen. Algeheel teruggevalen in die
heidensche wijsheid, volgens welke heel de geschiede-
nis niets anders is dan een natuurproces.

Maar hij is van oordeel, dat de wijsgeer thans de
vrijheid heeft ontvangen om de macht der religie weer
in de historie te laten gelden. Hij ervaart toch, hoe
hij verstomt, als hij wordt geplaatst voor „het abso-
lute“; voor de „laatste waarheid“. Dan is zwijgen
goed, zooals de mysticus dat verstaat. Maar de weten-
schap kan daarmee niet volstaan. Het geloof verlangt

zijn plaats. Niet in den zin van die middeleeuwsche
wijzen, dat er dubbele waarheid is, een voor de we-
tenschap en een voor het hart, maar een wegnemen
van de tegenstelling, waartoe dan die wijsgeer geroe-
pen is. Plaats voor de erkenning, dat er is een God,
Die alles regeert.

Zelfs terug naar den Bijbel en dan vooral naar Pau-
lus, dien de wereld thans immers eeren wil. Als men
dan maar goed weet, dat deze apostel zei: de letter
doodt, de geest maakt levend. Zoo ook prof. Frank.

De Bijbel is maar „letter“. Daarachter moet men
den „geest“ vinden. En zoo is de mensch weer gods-
dienstig zonder Gode waarlijk te gelooven op Zijn
Woord, het Woord des Heeren.

Het is goed, dat ds Jongeling van Apeldoorn een
preek over dien zoo misbruikten bijbeltekst heeft uit-
gegeven.

Het is de tekst, dien de humanistische mensch thans
gebruikt om, met handhaving van zichzelf, ook reli-
gieus te zijn.

Ik zei: de kinderen van de kerk des Heeren moeten
op deze dingen acht geven, opdat zij zich niet laten
verleiden in deze nieuwe godsdienstigheid een begin
van werkelijke bekeering te zien. Het is al heel erg
als zich noemde calvinisten aan de huidige huma-
nistische Paulusverering gaan meedoen. Een veree-
ring naar den smaak van den natuurlijken mensch.

Ik dacht het goed te zijn, als wij over deze dingen
nog wat verder gingen praten. Tot den volgende
brief.

Met hartelijke groeten en heilbode, uw toegenegen
MARNIX.

PERSSCHOUW

„GEEN PLAATS DES BEROUWS“.

Men kent de moeilijke plaats Hebr. 12:17: „Ezau
vond geen plaats des berouws, hoewel hij die met
tranchen zocht“. Een plaats, waarover velen zich het
hoofd gebroken hebben. De Heer D. Holwerda schrijft
daarover in „Cornu“, blad van het Studentencorps
„Fides Quadrant Intellectum“:

Zou wel iemand bij Livius commentaar zoeken op
het Nieuwe Testament?

En toch vonden we dezer dagen in het XXIXste boek
van deze Romeinse geschiedschrijver een plaats, die
belangrijk schijnt te zijn voor het verstaan van een
moeilijke tekst uit de brief aan de Hebreërs.

We bevinden ons in de laatste jaren van de Punische
oorlog. De stad Locri is kort geleden door de Rome-
nen heroverd. De vreugde over dit feit wordt bij de
bewoners echter al spoedig ernstig getemperd door een
schandelijk wangedrag der Romeinse bezetting. Ten
einde raad zenden zij een gezantschap naar Rome om
een klacht in te dienen. Groot is de verontwaardiging
in de hoofdstad. De voornaamste schuldigen worden in
hechtenis genomen, om in Rome verantwoording af te
leggen. Een hunner, Pleminius, is zelf bij onderlinge
ruzies in het leger gruwelijk verminkt. Toch zijn hij en
zijn medegevangenen niet in staat het medelijden van
de bevolking te Rome op te wekken, zoeer is deze
vooringenomen door het leed, dat door de hier te recht
staanden over Locri is gebracht.

Livius drukt nu dit laatste aldus uit (XXIX 22, 7):
„Ac primo producti ad populum ab tribunis apud
praepositos Locrensiū elade animos nullum miseri-
cordiae locum habuerunt“.

Toen we dit lezen, schoot ons plotseling Hebr. 12
vs 17 voor de aandacht: metanoeias gar topon ouch'
heuren“.

De overeenkomst in uitdrukkingwijze springt in het
oog.

Waarom nu deze parallelplaats zo instructief is?
Wel: het is voor de exegeten de grote vraag, bij wie
de „metanoeias“, waarvan in Hebr. 12:17 sprake is,
uitblijft. Men heeft wel willen denken, dat hier gespro-
ken werd van Izaïks onvermogen, om zijn beleid (in
het uitstellen van de zegen n.l.) te veranderen, en zich
dan genoodzaakt gezien, Izaïk als subject van „heu-
ren“ te nemen.

Terecht hebben anderen dit laatste afgewezen: was
wisseling van subject bedoeld, dan had dit duidelijk
moeten aangegeven worden. Men heeft inderdaad geen
keus: ook van „heuren“ is Ezau onderwerp.

Maar dan vraagt men zich af, waarop deze zinrede
slaet. Waar leest men in het Oude Testament, dat
Ezau probeerde tot andere gedachten te komen, maar
het niet kon?

De fout in deze laatste redeneering wordt nu opge-
helderd door Livius. Ze is n.l. deze, dat men, terecht
aannemend, dat Ezau subject is van „heuren“, hem
ook het „metanoein“ toeschrijft. Maar het citaat van
Livius kan ons overtuigen, dat deze „mutatio consilii“
haar „locus“ heeft „apud animum alterius“. Zodat dus
de vertaling moet luiden: „Want hij zag geen kans om
(zijn vader) tot andere gedachten te brengen“. En
daarmee blijkt deze tekst volkomen te kloppen op Gen-
27:34-40.

Ter ernstige overweging aangeboden. We gelooven,
dat hier een aannemelijke opvatting gegeven wordt.
En dat onze exegese er mee gebaat kan zijn. K. S.

WAS MEN IN 1944 „ONBEWOGEN“?

Een van de stereotiepe „samensprekings“-verhaal-
tjes in de synodocratische pers levert deze week R.
A. v. G. te B. in het orgaan van Utrecht (prov.).
Aldus:

Weet U, wat in al deze gewichtige brieven-in-zoveel-
punten ontbreekt?
DE LIEFDE.

Wie kan helpen?

Wie heeft voor Prof. Schilder het nummer van
31 Jan. 1936 van „De Reformatie“? De Adm.

DE BEWOGENHEID, om elkaar weer in vertrou-
wen te ontmoeten.

Het ene schrijven na het andere wordt beheerst door
de koude, ijskoude wetten van de logica. Dat maakt
alles zo door en door troosteloos.

Net zo min als de zoons uit het verhaal hierboven
met brieven tot elkaar zullen komen, zullen ook twee
gescheiden kerkformaties tot elkaar komen met scherp-
zinnige brieven tot-en-met. Daar moet wat anders gaan
gebeuren. Ze moeten bij elkaar gaan praten. En a.u.b.
zonder stenograaf. Beginnende met bij elkaar goede
trouw te veronderstellen. Laat ik liever zeggen: met
van elkaar de goede trouw en de zuivere bedoelingen
aan te nemen.

Want och: dat „veronderstellen“! Wat een ellende
heeft dat woordje ons al bezorgd.

En dan aan tafel gaan zitten en praten.

En alles maar eens rondut zeggen.

Maar — in de geest der liefde.

Het geloof is veel, evenals de hoop.

Maar de meeste van deze is de liefde.

Geloof is ook niet, dat zo de broers weer bij elkaar
zullen komen?

De broeders, die deze auteur bleef omhelzen, terwijl
hij de anderen als „verrotte leden“ hielp wegdoen,
hebben in 1944 alles schriftelijk afgedaan. Waren
ze toen niet „bewogen“? Zij zeiden anders zelf: ten
zeerste bewogen.

Waarom is dan thans de bewogenheid in strijd met
enkele regels schrift?

Hebben ze in 1944 onze goede trouw niet onder-
steld? Blijkbaar niet. Ze zeiden: „prof. Schilder weet
zeer wel“, — en dan kwam de rest.

Hebben ze niet alles rondut gezegd? Maar ze ver-
klaarden: we weten genoeg van het standpunt van
wien we gaan uitwerpen.

De liefde.

De schrijver schijnt ook al niet te weten, dat in 1
Cor. 12 en 14 bewezen wordt, dat de liefde van 1 Cor.
13 beteekent: willen profeteeren: „Met het ver-
stand“.

Gelden we wetten van '44 nu, ja of nee?

Maar de schrijver zal op die vraag niet antwoor-
den. K. S.

Wijzigingen Handboek 1950

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt
de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks
naar de administratie in Goes te zenden.)

Blz. 9 HERINSTITUEERING TE WAGENBORGEN.
Adres kerkeraad: J. C. Fokkinga.

Blz. 11 ONNEN. Adres kerkeraad: D. Bouma, Onnen
112, Tel. K 5906-317, post Haren; diaconie: K.
Boonstra, Onnen 92b, post Haren. Tel. K 5906-
330.

Blz. 50 ZUTPHEN. Adres kerkeraad: S. Boersma,
Schimmelpennincklaan 47.

KERKNIEUWS

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt
de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks
naar de administratie in Goes te zenden.)

Beroepen te:

Zaandam, P. van Gorp te Musselkanaal.

Bedankt voor:

Lijmden en Biltboven, J. J. Arnold te Vrouwenpolder.
Doorn-Driebergen, H. Amelink te Langerak.

— HERINSTITUEERING TE SCHOONDIJKE. Op 1
April hoopt men te Schoondijke tot herinstitueering van
de kerk te Schoondijke te komen. Tot nu toe behoorden
de leden der kerk, wonende in West Zeeuwisch-Vlaande-
ren, tot de kerk van Hoek. De J. ten Hove van Terneuzen
zal in de diensten van 1 April voorgaan.

— PROPAEDEUTISCH-EXAMEN. Geslaagd voor het
Propaedeutisch-examen de heeren T. J. Keegstra te Gro-
ningen en C. Bakker te Leerdam.

— DE STRIJD OVER DE „VERKLARING“ IN DE
„PROT. REF. CHURCHES“ VAN AMERIKA. De be-
kende „Verklaring“ inzake den Doop en het Verbond en
wat daarmee samenhangt heeft het kerkelijke leven in de
Prot. Ref. Kerken van Noord-Amerika wel zeer in beroe-
ring gebracht. Beide classes (deze kerken hebben twee
classes, n.l. Oost en West) hebben thans over deze Ver-
klaring gehandeld en besluiten genomen. Het blijkt, dat
de meerderheid van de Prot. Ref. Kerken tegen de aan-
vaarding van deze Verklaring is. Eerst vergaderde de
Classis-Oost, waaronder Grand Rapids ressorteert, en waar
de meeste voorstanders van de Verklaring te vinden zijn.
Er was voor deze Classis groote belangstelling. Naar wij
verneemen waren er wel 'n vierhonderd belangstellenden
aanwezig bij 't debat en de stemming. De Verklaring is in
deze Classis aangenomen met 20 tegen 8 stemmen. De
broeders, die er tegen waren hebben protest aangeteekend
tegen het besluit. Daarna heeft de Classis-West eveneens
in een speciale zitting de Verklaring besproken en deze
verworpen. Alleen de kerk van Doon verklaarde zich er
voor. En de kerkeraad van Edgerton verklaarde zich er
tegen de Verklaring aan te nemen, juist nu, vóór de afge-
vaardigden naar Nederland gaan in verband met het aan-